

RWS INFORMATIE

Voortgang aanpak bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's 2023

Spoeilocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer

Datum	14 maart 2024
Versie	3.0
Status	Definitief

Colofon

Uitgegeven door	RWS WWL afdeling Bodem en Ondergrond
In opdracht van	Directeurenoverleg bodem I&W, IPO, VNG, UvW
Datum	14 maart 2024
Versie	3.0
Status	Definitief

Inhoud

Colofon	2
Samenvatting	4
Inleiding	8
1 Monitoring systematiek	10
1.1 <i>Wijze van uitvraag gegevens in 2023</i>	10
1.2 <i>Informatie op nationaal aggregatieniveau</i>	11
1.3 <i>Doorkijk naar 2024 en verder</i>	11
2 Voortgang in 2023	13
2.1 <i>Aanpak spoedlocaties</i>	13
2.1.1 <i>Spoedlocaties waar de sanering nog niet is gestart</i>	16
2.1.2 <i>Spoedlocaties waar de sanering in uitvoering is</i>	17
2.1.3 <i>Spoedlocaties die zijn afgehandeld</i>	20
2.2 <i>Nazorg/IBC</i>	21
2.3 <i>Gebiedsgericht grondwaterbeheer</i>	22
2.4 <i>C-lijst waterbodems</i>	23
2.5 <i>Inventarisatie van kosten voor de aanpak</i>	23
2.5.1 <i>Inventarisatie van ongedekte kosten voor de periode 2024-2030</i>	23
2.5.2 <i>Meerjarige regeling SPUK-Bodem 2024-2030</i>	26
2.5.3 <i>Toegekende middelen SPUK-Bodem 2023</i>	27
2.5.4 <i>Inventarisatie jaarlijkse kosten na 2030</i>	28

Samenvatting

Kader

De bevoegde overheden Wet bodembescherming maken voortgang met de aanpak van ernstig verontreinigde locaties (inclusief waterbodems) die vanwege onaanvaardbare risico's met voorrang (spoed) moeten worden gesaneerd en de daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn - in afwachting van het maken van nadere bestuurlijke afspraken tussen het Rijk, IPO, VNG en de UvW – tussentijdse afspraken gemaakt voor het beschikbaar stellen van middelen via de Decentralisatie Uitkering Bodem (DU-bodem, voor het jaar 2021) en de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022¹ (SPUK 2022, voor het jaar 2022) voor de voortzetting van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems. Voor het jaar 2023 is een met 2022 vergelijkbare tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023² uitgebracht (SPUK 2023) in afwachting van een meerjarige SPUK-regeling bodem voor de periode 2024-2030. Deze rapportage is gericht op de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems over het jaar 2023. Ook wordt een beknopt overzicht gegeven van de middelen die in 2021, 2022 en 2023 zijn uitgekeerd aan de bevoegde overheden voor de aanpak (onderzoek en maatregelen) van de overige saneringsopgave (o.a. van PFAS en loodverontreiniging).

Monitoring

De informatie over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer is beschikbaar gesteld door de 41 bevoegde overheden Wet bodembescherming (12 provincies en 29 steden). De jaarlijkse aanlevering van gegevens verloopt naar tevredenheid via een vastgesteld format. Dat maakt het mogelijk om op een landelijk geaggregeerd niveau informatie over de voortgang te ontsluiten. In de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond 2023-2030 zijn concrete doelen geformuleerd op het punt van de afronding van de opgave op het gebied van spoedlocaties, gebiedsgericht grondwaterbeheer, nazorg en waterbodems. Deze doelen kunnen met behulp van de bestaande monitoringsgegevens goed worden gevolgd. Aanbevolen wordt om de monitoring in grote lijnen voort te zetten langs de huidige werkwijze en de monitoring van de kosten voor de overheden en de financiering daarvan af te stemmen op de voorziene meerjarige SPUK-regeling 2024-2030. In het kader van die meerjarige SPUK-regeling kan aan de hand van een programma van de bevoegde overheden inzichtelijk worden gemaakt welke middelen daadwerkelijk worden aangevraagd en toegekend.

Resultaten

Landelijk zijn in 2023 in totaal 1714 spoedlocaties gerapporteerd. In 2022 betrof dat 1674 spoedlocaties. Er zijn dus 40 aanvullende locaties gerapporteerd, waarvan bij 8 de sanering is gestart, bij 1 alweer is afgerond en bij 31 de sanering nog moet starten. Het aantal aanvullend gerapporteerde locaties is vergelijkbaar met voorgaande jaren. In totaal is inmiddels 56 % van de spoedlocaties (957 van de

¹ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 26 april 2022, nr. IENW/BSK-2022/76068, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2022 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022)

² Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 10 april 2023, nr. IENW/BSK-2023/86430, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2023 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023)

1714) afgehandeld (al dan niet met nazorg). Bij de overige locaties is de sanering in uitvoering (606 locaties, 35%) of moet de sanering nog starten (151 locaties, 9 %). In de periode tussen de uitvraag in 2022 en 2023 is de sanering op 33 locaties aangevangen en op 71 locaties afgehandeld.

Nadere analyse van de 151 spoedlocaties waarbij de sanering nog niet is gestart laat zien dat op veel locaties (111) de sanering volgens prognose voor 2026 zal aanvangen. Bij elke locatie zijn er specifieke omstandigheden waarom er nog niet is gestart met de sanering. Soms is het een kwestie van tijd, maar het gaat ook om weerbarstige projecten die veel inspanning vragen om in uitvoering te krijgen. Aan betreffende overheden wordt aanbevolen prioriteit te blijven geven aan het in uitvoering krijgen van de betreffende saneringen.

Voor de 606 spoedlocaties die in uitvoering zijn geldt dat de aanpak ver gevorderd is omdat voor vrijwel alle locaties waar een bronaanpak is voorzien, de bronaanpak al is afgerond of in uitvoering is. Tevens is op vrijwel alle locaties ook de pluimaanpak in uitvoering. Voor het grootste deel bestaat dat uit monitoring van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit.

Het aantal afgehandelde locaties in 2023 (957) blijft aanzienlijk achter bij de prognose die in 2022 is gedaan (1056). De doelen van de bestuurlijke afspraken (huidige prognose 79% van de locaties afgerond in 2027, doelstelling 80%) komen daarmee nog niet in de knel, maar het is wel zaak om vinger aan de pols te houden. Uit de monitoringsdata is niet af te leiden welke oorzaak ten grondslag ligt aan het achterblijven bij de prognose van afhandeling. Aanbevolen wordt om te inventariseren welke oorzaken aan het verschil tussen prognose en realisatie ten grondslag liggen in de jaarlijkse gesprekken met de bevoegde overheden en indien nodig te investeren in het afhandelen van locaties.

De bevoegde overheden hebben gezamenlijk 299 locaties (betreft zowel spoedlocaties als andere gesaneerde locaties) in beheer waarbij sprake is van actieve nazorg.

Er zijn in totaal 25 gebieden in Nederland waar sprake is van een gebiedsgericht grondwaterbeheer, waarbinnen de grondwaterverontreiniging veroorzaakt door in totaal 200 spoedlocaties en 186 niet-spoedlocaties wordt beheerd.

Er resteren nog 8 waterbodemplacaties die op grond van overgangsrechtelijke bepalingen uit de Wbb ingevolge de Waterwet moeten worden aangepakt. Voor een cluster van 4 van deze locaties is de sanering in voorbereiding en voorzien in 2024.

Kosteninventarisatie en bestuurlijke afspraken 2023-2030

Aan de bevoegde overheden Wet bodembescherming is gevraagd om de kosten die de overheden voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems nog moeten maken en die niet zijn gedekt door eerdere toekenning van middelen, te actualiseren.

De totale nog niet gedekte kosten die de bevoegde overheden gezamenlijk voor de periode 2024-2030 nog moeten maken voor de opgave op het gebied van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems bedragen 95,2 miljoen euro. Er zijn grote verschillen in de financiële opgave per bevoegde overheid. Voor deze opgave is in het kader van de bestuurlijke afspraken 122,5 miljoen euro t/m 2030

gereserveerd³. Uit de kosteninventarisatie kan worden afgeleid dat het totale beschikbare budget (122,5 miljoen euro) groter is dan de op dit moment voorziene kosten van 95,2 miljoen euro voor de aanpak van de spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems t/m 2030. Daarmee lijkt de opgave in financiële zin goed haalbaar. Kanttekeningen is hierbij dat er in de toekomst hogere kosten kunnen zijn als gevolg van prijsstijgingen van energie, arbeid en materialen. Daarnaast kan het in sommige gevallen noodzakelijk zijn om onvoorziene aanvullende saneringsmaatregelen te nemen om de verspreiding van verontreiniging te stoppen en tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen aanvullende locaties worden beschikt als ernstig en spoedeisend vanwege onaanvaardbare risico's (spoedlocaties). Dit kan een groter financieel beslag tot gevolg hebben. Daar is in deze vergelijking geen rekening mee gehouden, omdat dit pas in de toekomst inzichtelijk zal worden.

Er wordt gewerkt aan een meerjarige regeling SPUK-Bodem. Aanbevolen wordt om de kosten die de bevoegde overheden maken voor de aanpak van spoedlocaties inclusief de c-lijst waterbodems, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer onderdeel uit te laten maken van een meerjarig programma. In datzelfde programma kunnen ook andere onderdelen worden ondergebracht, zoals de aanpak van diffuus lood en aandachtlocaties PFAS. Het meerjarige programma loopt gelijk met de bestuurlijke afspraken bodem tot 2030.

Kosten voor beheer van verontreinigingen zullen ook na 2030 aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is een eerste beeld opgehaald van jaarlijks terugkerende kosten die overheden na 2030 moeten maken voor langlopende saneringen, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Op basis van de eerste inventarisatie worden de jaarlijkse kosten van de gezamenlijke overheden op 7 miljoen euro per jaar geschat. Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van de opgave voor beheer van verontreinigingen in de periode na 2030.

Aan de bevoegde overheden wordt aanbevolen om de voorbereidingen te treffen voor het opstellen van een meerjarig programma en op basis daarvan een subsidieaanvraag in 2024 in te dienen.

Financiële middelen 2023

In 2023 is in totaal 42,7 miljoen euro aan Rijksmiddelen toegekend voor de aanpak van de spoedopgave (€ 38,2 mln.) en spoed-/nazorglocaties die onderdeel uitmaken van de Oude Afspraken (€ 4,5 mln.). Door meer middelen toe te kennen dan het bedrag van 17,5 miljoen euro dat jaarlijks beschikbaar is voor de aanpak van de spoedopgave, worden de bevoegde gezagen in staat gesteld de spoedopgave versneld aan te pakken.

Daarnaast is in 2023 17,7 miljoen euro toegekend aan projecten voor de aanpak van de buitenproportionele opgaven. Het betrof o.a. 2,0 miljoen voor de aanpak van diffuus verspreid lood, 13,4 miljoen euro voor de aanpak van PFAS en 2,2 miljoen euro voor onvoorziene kosten bij andere niet-genormeerde stoffen.

In 2023 is 5,8 miljoen euro toegekend voor de aanpak van overige bodemsaneringsopgaven via incidentele toekenning van SPUK-middelen. Het betreft

³ Dit gaat om de opgave exclusief de buitenproportionele opgave. Voor de buitenproportionele opgave is in de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond jaarlijks in principe 33 miljoen euro beschikbaar. Veel overheden inventariseren nog welke buitenproportionele opgave aan de orde is.

de programmatische aanpak van asbest en de aanpak van bodemverontreiniging die veroorzaakt is door de lozing van aan drugsproductie te relateren stoffen.

Inleiding

De monitoring van de voortgang van de aanpak van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's en daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater in 2023 wordt in opdracht van het Directeurenoverleg bodem (DO-Bodem) uitgevoerd door RWS-WVL, afdeling LOBO met ondersteuning van RIVM en adviesbureau TAUW.

De bevoegde overheden Wet bodembescherming (Wbb, 12 provincies en 29 grotere steden) hebben in de periode 2009-2020 middels bestuurlijke afspraken vastgelegd in 2 convenanten⁴ gewerkt aan de inventarisatie en aanpak van ernstig verontreinigde locaties die vanwege onaanvaardbare risico's met voorrang (spoed) moeten worden gesaneerd en de daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater⁵.

Inmiddels zijn voor dezelfde onderwerpen nieuwe bestuurlijke afspraken voor de bodem en ondergrond gemaakt voor de periode 2023-2030⁶. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn - in afwachting van het maken van nadere bestuurlijke afspraken tussen het Rijk, IPO, VNG en de UvW – tussentijdse afspraken gemaakt voor het beschikbaar stellen van middelen via de Decentralisatie Uitkering Bodem (DU-bodem, voor het jaar 2021) en de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022⁷ (SPUK 2022, voor het jaar 2022) voor de voortzetting van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems. Voor het jaar 2023 is een met 2022 vergelijkbare tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023⁸ uitgebracht (SPUK 2023) in afwachting van een meerjarige SPUK-regeling bodem voor de periode 2024-2030. Het betreft telkens het op aanvraag beschikbaar stellen van middelen aan de bevoegde overheden voor de voortzetting van de ingeslagen aanpak van de opgave die voor deze onderwerpen resteert na afloop (31-12-2020) van het Convenant Bodem en ondergrond. Deze rapportage is gericht op de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems over het jaar 2023.

Middels de tijdelijke regelingen specifieke uitkeringen bodem van 2021, 2022 en 2023 (SPUK 2021, SPUK 2022, SPUK 2023) zijn ook uitkeringen voor andere bodem gerelateerde onderwerpen verstrekt aan de bevoegde overheden Wbb. Deze andere onderwerpen en de inzet van de daarvoor verstrekte SPUK-middelen maakt geen onderdeel uit van de monitoring in 2023.

Deze rapportage is gebaseerd op de volgende gegevens die zijn aangeleverd door de bevoegde overheden Wet bodembescherming (provincies en 29 grote gemeenten):

⁴ Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties 2009-2015 en Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020.

⁵ Heel specifiek gaat het hier om de afspraken die in het Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020 waren vastgelegd in de artikelen 4, 5, 6 en 9.

⁶ Zie bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond, onder afspraak 2 de vervolgaanpak herstelmaatregelen bodem, de afspraken rond de afronding van de bekende (spoed)opgaven, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/21/bestuurlijke-afspraken-bodem-en-ondergrond-en-verdeling-bodemsaneringsmiddelen>

⁷ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 26 april 2022, nr. IENW/BSK-2022/76068, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2022 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022)

⁸ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 10 april 2023, nr. IENW/BSK-2023/86430, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2023 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023)

- Gegevens over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties die als zodanig zijn beschikt. Het gaat om locaties die in 2015 bij aanvang van het Convenant Bodem en ondergrond bekend waren aangevuld met locaties die in de periode 2015-2023 zijn beschikt als ernstig en spoedeisend.;
- Gegevens over het aantal “actieve” nazorglocaties
- Gegevens over het aantal vastgestelde gebiedsgerichte aanpakken van verontreinigde grondwater (GGB);
- Gegevens afkomstig van het project aanpak verontreinigde waterbodems c-locaties
- Gegevens over de overheidskosten in de periode 2024-2030 voor bovengenoemde onderwerpen
- Gegevens over de jaarlijkse verwachte overheidskosten in de periode na 2030 voor bovengenoemde onderwerpen

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de monitoringssystematiek en worden aanbevelingen gedaan voor verdere voortzetting van de monitoring in de periode 2024-2030. In hoofdstuk 2 worden de resultaten van deze monitoring per onderwerp geschetst waarbij op basis van die resultaten per onderwerp aanbevelingen zijn geformuleerd. De samenvatting van deze rapportage bevat de bundeling van de belangrijkste aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen.

1 Monitoring systematiek

1.1 Wijze van uitvraag gegevens in 2023

De informatie over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer is beschikbaar bij 41 bevoegde overheden Wet bodembescherming (12 provincies en 29 steden). Zij leveren jaarlijks voor de monitor informatie aan. De Unie van Waterschappen levert jaarlijks gegevens aan over de aanpak van waterbodems die nog ingevolge het overgangsrecht van de Wbb op grond van de Waterwet moeten worden aangepakt (zogenaamde c-lijst locaties).

Voor de monitoring van de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer, binnen het kader van het Convenant Bodem en ondergrond, is in 2016 gestart met een vast invulformat waarin de bevoegde overheden voor elke spoedlocatie informatie aanleveren, alsmede voor de opgave op gebied van gebiedsgericht grondwaterbeheer en nazorg. In 2017, 2018, 2019 en 2020 is dat format vrijwel gelijk gebleven en slechts op enkele details doorontwikkeld.

Hoewel het Convenant Bodem en ondergrond is afgelopen, is voor de monitoring van de voortgang van de opgave voor de jaren 2021, 2022 en 2023 de doorontwikkelde systematiek en het format van het Convenant Bodem en ondergrond (her)gebruikt.

In het invulformat staat de voortgang van de aanpak van de spoedlocaties centraal. Ook in 2023 is voor de monitor aan de 41 bevoegde overheden gevraagd om mutaties door te geven in de gegevens die zij in 2022 hebben aangeleverd en de lijst aan te vullen met locaties die in 2023 zijn toegevoegd. Het format voor de uitvraag vraagt per locatie gericht naar de status van een locatie op dezelfde manier waarop in dit verslag wordt gerapporteerd. De monitoring is gebaseerd op de 41 lijsten van de verschillende bevoegde overheden.

Voor 2021 is een extra uitvraag gedaan waarin nadere informatie is gevraagd over de door de overheid te maken kosten⁹ voor de periode 2022-2030 voor onderzoek en sanering van spoedlocaties, nazorg waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Deze extra uitvraag is in overleg met het directeuren overleg bodem gedaan met het oog op het maken van bestuurlijke afspraken op deze onderwerpen voor de periode 2022-2030. In 2022 en 2023 is weer een gebundelde uitvraag naar de voortgang en kosten gedaan en is gevraagd de voortgang en de kosten te actualiseren.

In voorgaande jaren is geconstateerd dat het format van de monitoring voldoet en dat er weinig noodzaak is om dat format aan te passen, ook met het oog op vergelijkbaarheid van de gegevens met voorgaande jaren. In 2023 is wel een wijziging doorgevoerd in de manier waarop de nog te maken kosten tot 2030 zijn uitgevraagd. Gevraagd is om alleen die kosten tot 2030 op te geven waarvoor nog geen dekking is verkregen uit eerder uitkeringen in het kader van de DUB of SPUK. Door specifiek te vragen naar overheidskosten die nog moeten worden gemaakt en waarvoor nog geen dekking is verkregen, is het beter mogelijk om een vergelijking te maken tussen de middelen die via de bestuurlijke afspraken beschikbaar zijn voor

⁹ Bij de aanpak van spoedlocaties is de saneringsplichtige degene die de kosten voor onderzoek en sanering voor zijn/haar rekening moet nemen en zijn de bevoegde overheden slechts in financiële zin aan zet voor onderzoek en sanering indien de saneringsplichtige onvoldoende financiële armslag heeft om de sanering ter hand te nemen. In jargon worden locaties waarbij dat speelt vangnetlocaties genoemd.

de opgave en de middelen die daarvoor nog nodig zijn. Dat maakt een analyse of er voldoende financiële middelen ter beschikking zijn gesteld beter mogelijk dan in eerdere jaren. Voorheen werd namelijk alleen gevraagd welke kosten nog moesten worden gemaakt en was niet duidelijk voor welke kosten al dekking was middels eerdere uitkeringen.

Daarnaast is net als in voorgaande jaren geïnvesteerd in de communicatie naar de 41 verschillende overheden over de wijze waarop datavelden moeten worden geïnterpreteerd. Dat is gedaan via afstemming met vertegenwoordigers van de decentrale overheden in 2 digitale voorlichtingsbijeenkomsten via een handleiding bij het invullen van het format, een helpdesk en door 1 op 1 feedback te geven op de ingevulde formats in concept.

De monitoringsronde 2023 is soepel verlopen. De bevoegde overheden zijn duidelijk gewend aan de wijze en format van uitvraag. Overheden geven aan dat de consequente wijze van uitvraag ondersteunend is aan het onderstrepen van het belang van het eigen programma voor de aanpak van bodemverontreiniging op bestuurlijk niveau.

1.2 Informatie op nationaal aggregatieniveau

De informatie van de 41 bevoegde overheden over de spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt in deze monitoringsrapportage geaggregeerd op een nationaal schaalniveau, zonder dat de gegevens herleidbaar zijn naar een individuele overheid of een individuele locatie.

Dat heeft als nadeel dat de behoefte om meer gedetailleerde locatieafhankelijke informatie te krijgen niet uit deze rapportage is te verkrijgen. Evenwel is bewust en in overleg met de 41 bevoegde overheden gekozen voor dit aggregatieniveau. Dat heeft met twee zaken te maken. De bevoegdheid voor deze verontreinigde locaties is op grond van de Wet bodembescherming (Wbb) op decentraal niveau belegd en de monitor is een momentopname. Voor de communicatie over de voortgang van individuele locaties is het belangrijk dat bestuurders van de decentrale overheden zelf daarvoor de regie houden en daarvoor ook kunnen putten uit de meest actuele gegevens. Tussen de decentrale overheden en RWS-WVL-LOBO is in het kader van deze monitoring afgesproken dat als er inderdaad behoefte is aan meer gedetailleerde onderliggende gegevens dat geïnteresseerden worden doorverwezen naar de individuele bevoegde overheden.

1.3 Doorkijk naar 2024 en verder

In 2023 heeft in het kader van de aanpak van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's een gesprek plaats gevonden met elk van de 41 bevoegde overheden. Deze gesprekken en de jaarlijkse monitoring geven niet alleen inzicht in de voortgang op deze maatschappelijke opgave, maar geven ook invulling aan de bestuurlijke wens om het beleid en de uitvoering beter op elkaar te laten aansluiten.

Door samen te monitoren en daarover in gesprek te gaan ontstaat een gedeeld beeld van de voortgang en is er een signalering van mogelijke obstakels die de voortgang in de weg staan. Op die manier draagt de monitoring samen met het agenderen en aanpakken van die obstakels bij aan het bereiken van de doelen van deze opgave. Een belangrijke opbrengst van de gesprekken met de bevoegde overheden zijn de wensen die zijn opgetekend voor een meerjarige flexibele SPUK-regeling. Deze wensen worden betrokken bij de vormgeving van de meerjarige SPUK-regeling die in 2024 in werking zal treden.

Voor de periode 2023 t/m 2030 zijn door de gezamenlijke overheden afspraken gemaakt over de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer¹⁰. Daarbij is afgesproken dat de voortgang daarvan interbestuurlijk wordt gemonitord. Voor die monitoring van de afspraken op het gebied van de spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems kan voor een groot deel worden voortgeborduurd op de bestaande langjarige monitoringssystematiek. In de bestuurlijke afspraken zijn concrete doelen¹¹ geformuleerd die met behulp van de monitoringsgegevens kunnen worden gevolgd. Voor de haalbaarheid van de afronding van de spoedlocaties en waterbodems en de voortgang van het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en de nazorg zijn in een aantal gevallen overheidsmiddelen nodig die door I&W aan de bevoegde overheden beschikbaar worden gesteld in het kader van de bestuurlijke afspraken. Het zicht op de benodigde en nog tot en met 2030 beschikbare overheidsmiddelen is een van de indicatoren die zicht geeft op de haalbaarheid van de geformuleerde doelen bij de bestuurlijke afspraken.

Aanbevolen wordt om de monitoring in grote lijnen voort te zetten langs de huidige werkwijze en de monitoring van de kosten voor de overheden en de financiering daarvan af te stemmen op de meerjarige SPUK-regeling 2024-2030. In dat kader kan aan de hand van een programma van de bevoegde overheden inzichtelijk worden gemaakt welke middelen daadwerkelijk worden aangevraagd en toegekend.

Via de SPUK-regeling bodem 2021, 2022 en 2023 worden naast middelen voor de aanpak van spoedlocaties, waterbodems, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer tevens middelen beschikbaar gesteld aan de bevoegde overheden (ingeval van vangnetlocaties) voor anderen onderwerpen, het betreft onderzoek en aanpak van bodemverontreiniging met o.a. PFAS, diffuus lood, asbest en verontreiniging die veroorzaakt is door de lozing van aan drugsproductie te relateren stoffen. Dit kan ook vangnetlocaties betreffen waarbij er sprake is van aanpak onder de zorgplicht (zogenaamde nieuwe verontreinigingen, veroorzaakt na 1987). Het is de verwachting dat in de toekomst vaker dergelijke nieuwe verontreinigingen voor rekening van de bevoegde overheden¹² zullen worden gesaneerd. SPUK-middelen kunnen binnen 3 jaar worden besteed en verantwoording daarover wordt door de bevoegde overheden afgelegd aan het ministerie van I&W. Aanbevolen wordt om voor de monitoringsronde van 2024 te verkennen of deze rapportage aangevuld kan worden met een overzicht van inzet van SPUK-2021 middelen voor deze andere onderwerpen.

¹⁰ Dit wordt ook wel de bekende opgave genoemd. Naast deze onderwerpen zijn ook afspraken gemaakt over buitenproportionele opgaven (o.a. diffuus lood, PFAS), apparaatskostenvergoeding, governance en kennisontwikkeling en doorwerking.

¹¹ Zoveel mogelijk afronding voor 2030 van de bekende opgave. Voor de spoedlocaties is aangegeven dat alle locaties moeten zijn gestart uiterlijk 4 jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet en is als streefdoel geformuleerd dat 80% van de locaties in 2027 is afgehandeld (nu 53%). De monitoringsgegevens over het jaar 2022 kunnen daarbij als nulmeting worden gebruikt.

¹² Na inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen nieuwe verontreinigingen die na inwerkingtreding Ow zijn veroorzaakt als vangnetlocaties voor rekening van (kleinere) gemeenten komen die dan bevoegd gezag zijn. De verwachting is dat het om een beperkt aantal situaties zal gaan omdat meestal de veroorzaker of eigenaar aanspreekbaar is bij dergelijke recent veroorzaakte verontreinigingen.

2 Voortgang in 2023

2.1 Aanpak spoedlocaties

De voortgang aanpak van locaties die ernstig verontreinigd zijn en vanwege onaanvaardbare risico's met spoed moeten worden gesaneerd (hierna spoedlocaties) wordt gevolgd door van alle locaties die als zodanig zijn beschikt de fase van aanpak te registreren. Er is daarbij een onderscheid in locaties die nog niet in uitvoering zijn, locaties waarbij de sanering is gestart en locaties die zijn afgerond. De voortgang wordt gemeten in het aantal locaties dat in uitvoering is gebracht en het aantal locaties dat is afgerond.

In eerdere jaarrapportages werd een onderscheid gemaakt in spoedlocaties die in 2015 beschikt waren en spoedlocaties die in de jaren daarna zijn beschikt. Dat onderscheid had te maken met het feit dat ten tijde van het sluiten van het Convenant Bodem en ondergrond logischerwijze nog geen zicht was op de later ontdekte en beschikte spoedlocaties.

In deze rapportage wordt de voortgang van de aanpak van spoedlocaties gebaseerd op het verschil tussen de opgave die door de overheden in 2023 en 2022 is gedaan. Voor zowel 2022 als 2023 wordt daarbij uitgegaan van de lijst met spoedlocaties die in 2015 bij aanvang van het Convenant Bodem en ondergrond bekend waren aangevuld met locaties die in de periode 2016-2023 zijn beschikt.

In de door de bevoegde overheden aangeleverde data uit 2022 zijn in totaal 1674 locaties opgenomen. In 2023 betreft dat 1714 spoedlocaties (40 aanvullende locaties beschikt in het tijdvak juli 2022 – oktober 2023, zijnde tijdvak tussen versturen verzoek tot aanlevering gegeven in 2022 en aanlevering gegevens in 2023).

De voortgang van deze locaties is weergegeven in tabel 2 en 3 en figuur 1. De gegevens moeten elk jaar aangeleverd worden op 1 oktober. De bevoegde overheden hanteren merendeels 1 juli als peildatum, enkelen gebruiken een peildatum dicht bij de uiterste aanleverdatum (1 oktober).

Tabel 1: Voortgang aanpak spoedlocaties periode 2015-2023, lijst 2015 (in 2015 bekende spoedlocaties) en alle bekende spoedlocaties¹³.

Jaar	Sanering nog niet gestart		Sanering in uitvoering		Afgehandeld		Totaal	
	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle
2015	591	591	792	792	0	0	1383	1383
2016	426	466	745	771	212	218	1383	1455
2017	310	412	676	712	397	412	1383	1536
2018	210	308	700	751	473	515	1383	1574
2019	172	239	671	742	540	612	1383	1593
2020	150	215	598	668	635	741	1383	1624
2021	131	183	557	639	695	821	1383	1643
2022	96	153	546	636	741	885	1383	1674
2023	70	151	520	606	793	957	1383	1714

Voor de herleidbaarheid van de gegevens naar eerdere monitoringsrapporten¹⁴ is tabel 1 opgenomen. De tabel geeft voor de periode 2015-2023 aan wat het verschil is in de fase van aanpak van locaties tussen de lijst van locaties die in 2015 bekend waren (lijst 2015 met 1383 locaties) en de lijst van alle locaties die in 2015 bekend waren tezamen met in latere jaargangen beschikte spoedlocaties (alle locaties zijnde 1714 locaties).

Tabel 2: Voortgang aanpak spoedlocaties periode 2015-2023.

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2015	591	792	0	1383
2016	466	771	218	1455
2017	412	712	412	1536
2018	308	751	515	1574
2019	239	742	612	1593
2020	215	668	741	1624
2021	183	639	821	1643
2022	153	636	885	1674
2023	151	606	957	1714

Op grond van de tabel 2 kan het volgende worden opgemerkt over de voortgang van de aanpak van de spoedlocaties. In totaal is 56 % van de spoedlocaties (957 van de 1714) afgehandeld. Bij de overige locaties moet de sanering nog starten (151 locaties, 9 %) of is de sanering in uitvoering (606 locaties, 35%).

¹³ Zie voor nadere duiding van wat wordt verstaan onder 'sanering nog niet gestart', 'sanering in uitvoering' en 'afgehandeld' de paragrafen 2.1.2 en 2.1.3

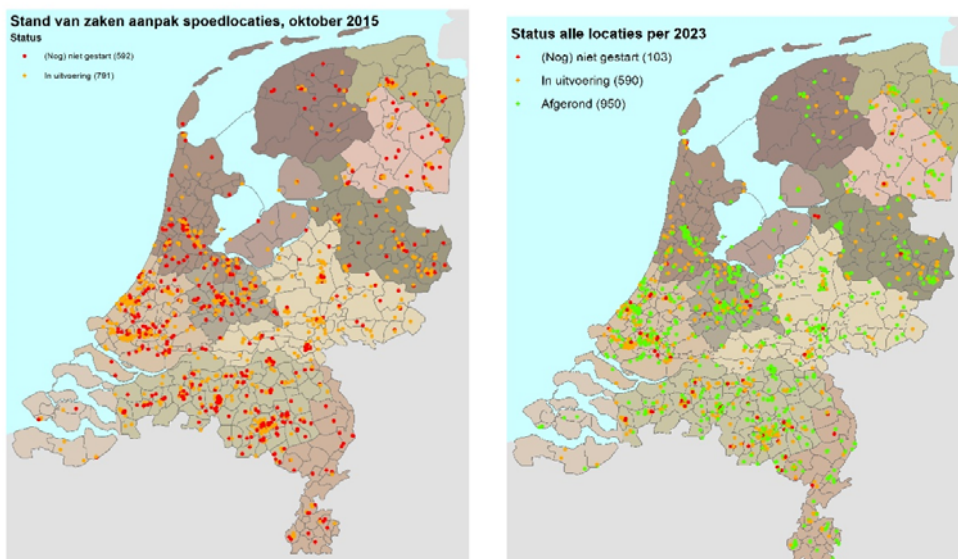
¹⁴ Zie <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bodemconvenant/@154478/monitoring-bodemsanering-aanpak-spoedlocaties-2004/>

Tabel 3: Voortgang aanpak in periode verslagjaar 2023.

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2022	153	636	885	1674
2023-locaties reeds in 2022 bekend	120	598	956	1674
Voortgang	-33		+71	
Nieuw in 2023	31	8	1	40
Totaal	151	606	957	1714

Tabel 3 geeft aan dat in de periode tussen de uitvraag in 2022 en de uitvraag in 2023, de sanering op 33 locaties is aangevangen en dat op 71 locaties de sanering is afgehandeld. Van de nieuw opgevoerde locaties is aanvullend 1 locatie afgehandeld en op 8 locaties is de sanering aangevangen. Ter indicatie van de betekenis van die voortgang: bij een gelijkblijvend tempo van aanpak van locaties betekent een dergelijke voortgang dat over 5 jaar alle locaties die nu nog niet in uitvoering zijn, dan in uitvoering zijn gebracht en dat over 10 jaar alle locaties zijn afgehandeld. Dit laat onverlet dat er nog nieuwe locaties kunnen worden beschikt als spoedeisend tot aan de inwerkingtreding van de Ow. In werkelijkheid zal het tempo van de aanpak van jaar tot jaar en per locatie verschillen. Dat heeft onder andere te maken met de bereidheid van de saneringsplichtige om tot saneren over te gaan, proceduretijd (incl. afhandelingen bezwaar en beroep), medewerking van derden, de beschikbaarheid van middelen voor de sanering en de aard van de sanering (kortlopende sanering of een eeuwigdurende sanering). Tevens zijn zoals blijkt uit tabel 3 het afgelopen jaar 40 nieuwe locaties opgevoerd als spoedlocatie, waarvan er 8 in uitvoering zijn en 1 afgehandeld. Dit aantal nieuwe locaties is vergelijkbaar met eerdere jaren. In de navolgende paragrafen wordt nader ingezoomd op locaties die nog moeten starten en locaties in uitvoering.

Figuur 1: Voortgang aanpak spoedlocaties 2015-2023

2.1.1 Spoedlocaties waar de sanering nog niet is gestart

Op in totaal 151 locaties is de sanering nog niet gestart. Aan de bevoegde overheden is gevraagd om een planning aan te geven van de start van de sanering. Van de 151 locaties is voor 111 locaties aangegeven dat de start van de sanering uiterlijk in 2026 zal plaats vinden. Voor 23 locaties is een start voorzien uiterlijk in 2030, voor 14 locaties is een start voorzien na 2030 en voor 3 locaties is geen sanering voorzien op basis van nader onderzoek. Na herbeschikking op spoed worden deze 3 locaties als afgehandeld geregistreerd. Van de 14 locaties waarvan een start van de sanering is voorzien na 2030 zijn er 12 nieuw opgevoerd in 2023. Deze 12 locaties zijn opgevoerd door 1 bevoegd gezag. Op al deze locaties is sprake van humane risico's ingeval van aanwezigheid jonge kinderen in verband met blootstelling aan bodemlood. Aangezien op deze locaties geen jonge kinderen wonen, wordt vooralsnog niet gesaneerd op deze locaties.

Nadere analyse van de 151 spoedlocaties waarbij de sanering nog niet is gestart laat zien dat bij elke locatie er specifieke omstandigheden zijn waarom er nog niet is gestart met de sanering. Soms is het een kwestie van tijd, maar het gaat ook om weerbarstige projecten die veel inspanning vragen om in uitvoering te krijgen.

Zo staan verschillende spoedlocaties op de nominatie om na bronsanering door de eigenaar en afkoop van het beheer van de pluim van de verontreiniging te worden ondergebracht binnen het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en is op een aantal locaties het moment van ontwikkeling op de locatie om diverse redenen uitgesteld. Op dergelijke locaties zijn tijdelijke maatregelen van kracht. Voor dergelijke locaties is de saneringsaanpak helder en dit soort locaties komen 'vanzelf' in de categorie 'in uitvoering' en 'afgehandeld' terecht.

Bij een aantal locaties is de beschikking op de locaties recent afgegeven, waardoor de eigenaar nog enige tijd heeft om een saneringsplan in te dienen en de sanering aan te vangen (4 jaarstermijn). Naast voorgaande locaties waar de wijze van aanpak helder is en binnen afzienbare termijn de locatie in uitvoering kan worden gebracht zijn er ook weerbarstige situaties. Bij een deel van de nog niet gestarte spoedlocaties is aangegeven dat de bron- en pluimaanpak nog niet bekend is of dat er juist ook sprake is van een juridisch/technische complexe situatie die het aanspreken van de eigenaar ingewikkeld maakt. Bij meerdere locaties is ook sprake van meerdere eigenaren met verschillende belangen. Ook is bij een aantal van deze locaties de financiële draagkracht van de eigenaar vermoedelijk onvoldoende voor de uitvoering van de sanering, danwel er is sprake van uiteenlopende standpunten over het financieel aanspreken van de eigenaar voor de sanering omdat de eigenaar geen veroorzaker is van de verontreiniging. Dat zijn locaties waar het in uitvoering krijgen een kwestie is van de lange adem en zorgvuldig doorlopen van de daarvoor voorziene juridische paden en waar mogelijk faciliteren van de betrokken eigenaren. Het algemene beeld is dat de betrokken overheden veel energie steken in deze locaties en dat op termijn en veelal met extra inzet van publieke middelen deze locaties daadwerkelijk in uitvoering zullen komen.

Voor de nog niet gestarte spoedlocaties is aan de bevoegde overheden naast de verwachting van de start van de sanering ook gevraagd naar de planning voor het afronden van de sanering. Deze planning daarvan is in tabel 4 weergegeven. Zoals aangegeven starten 111 saneringen op deze locaties uiterlijk in 2026. Voor 62 spoedlocaties geldt dat deze volgens de opgegeven planning ook in een relatief kort tijdbestek worden afgehandeld (binnen nu en 5 jaar). Voor 83 locaties geldt dat sanering langere tijd in beslag neemt (afronding in 2030 of later, danwel eeuwigdurende sanering).

Tabel 4: Planning einde sanering voor spoedlocaties die nog niet zijn gestart

Planning einde sanering	Aantal spoedlocaties
2023	3
2024	11
2025	6
2026	17
2027	12
2028	13
2029	6
2030	36
Na 2030	46
Eeuwigdurend	1
Totaal	151

In tabel 5 is aangegeven hoeveel spoedlocaties nog niet zijn gestart per bevoegd gezag. Daaruit is af te leiden dat niet elke overheid een grote opgave heeft op dit punt. 12 overheden hebben geen locaties die nog niet zijn gestart¹⁵. 19 overheden hebben gezamenlijk 42 spoedlocaties die nog moeten worden gestart en dus per bevoegde overheid een beperkt aantal locaties (1-5). De bulk van de spoedlocaties die nog niet zijn gestart (114 locaties, zie rij 3 en 4 in tabel 5) valt onder de verantwoordelijkheid van 10 overheden. Aan de overheden met nog niet gestarte locaties in hun gebied wordt aanbevolen prioriteit te blijven geven aan het in uitvoering krijgen van de betreffende saneringen.

Tabel 5: Aantal spoedlocaties die nog niet zijn gestart per bevoegd gezag.

Aantal locaties	Aantal Gemeenten	Aantal Provincies	Totaal
0	10 (0 locaties)	2 (0 locaties)	12 (0 locaties)
1-5	14 (24 locaties)	5 (18 locaties)	19 (42 locaties)
6-10	4 (31 locaties)	4 (30 locaties)	8 (61 locaties)
>10	1 (14 locaties)	1 (39 locaties)	2 (53 locaties)
Totaal	29 (69 locaties)	12 (82 locaties)	41 (151 locaties)

In de jaarrapportage van 2022 was opgenomen dat de prognose was dat in 2023 op 115 locaties de sanering nog niet zou zijn gestart. Dat aantal is in werkelijkheid 151 locaties, maar van die 151 locaties zijn 31 locaties in 2023 nieuw opgevoerd. Daarmee komt de prognose uit 2022 met betrekking tot locaties die nog niet gestart zouden zijn in 2023 (115 locaties) goed overeen met het werkelijk aantal niet gestarte locaties in 2023 (120 locaties, gecorrigeerd naar locaties die al in 2022 bekend waren).

2.1.2 Spoedlocaties waar de sanering in uitvoering is

Uit tabel 2 blijkt dat 606 locaties in uitvoering zijn. Voor het grootste deel (bij 551 van de 606 locaties is door de overheden verspreiding als reden voor

¹⁵ Dit betreft een momentopname, als een aanvullende locatie wordt beschikt kan ook voor deze overheden op dit punt een opgave volgen.

spoedbeschikking opgenomen) zijn dit locaties die als spoedeisend zijn aangemerkt vanwege de verspreiding van verontreiniging naar het grondwater. Om een beter zicht te krijgen op de mate waarin de uitvoering van deze locaties is gevorderd is aan de bevoegde overheden gevraagd naar de bronaanpak van deze locaties. Dit is weergegeven in tabel 6.

Tabel 6: Bronaanpak locaties in uitvoering.

Status van bronaanpak	Aantal locaties
Bronaanpak is afgerond	263
Bronaanpak is in uitvoering	224
Bronaanpak is verwacht	19
Geen bronaanpak ¹⁶	100
Totaal	606

Uit tabel 6 blijkt dat voor vrijwel alle locaties waar de sanering in uitvoering is en een bronaanpak is voorzien, de bronaanpak al is afgerond of in uitvoering is. Voor een beperkt aantal van 19 locaties moet nog worden begonnen met de bronaanpak. Dit geeft aan dat bij vrijwel alle locaties de verdere verspreiding van de verontreiniging naar het grondwater is aangepakt (bron aanpak afgerond) of richting een beheerste situatie gaat (bronaanpak in uitvoering).

Aan de bevoegde overheden is ook gevraagd naar de aanpak ten aanzien van de verontreinigingen die al in het grondwater zijn verspreid, de zogenaamde pluimaanpak. De pluimaanpak bestaat in veel gevallen uit het vaststellen of er sprake is van een stabiele eindsituatie na de aanpak van de bron. Feitelijk wordt via monitoring van de grondwaterkwaliteit dan vastgesteld of de beoogde stopzetting van de verdere verspreiding van de verontreinigingen via de bronaanpak succesvol is en het volume aan verontreinigd grondwater niet verder toeneemt. In een aantal gevallen bestaat de pluimaanpak uit verdergaande actieve maatregelen om de verontreiniging van de pluim te verminderen (in-situ afbraak of 'pump and treat') of binnen een afgebakend gebied te houden (gebiedsgerichte aanpak of gerichte onttrekking). Die status van de pluimaanpak is weergegeven in tabel 7.

Tabel 7: Pluimaanpak locaties in uitvoering.

Status van pluimaanpak	Aantal locaties
Pluimaanpak is afgerond ¹⁷	13
Pluimaanpak door monitoring	380
Pluimaanpak actief	95
Pluimaanpak via GGB	21
Pluimaanpak verwacht	36
Geen pluimaanpak ¹⁸	61
Totaal	606

¹⁶ In een aantal gevallen is een bronaanpak niet mogelijk omdat deze bijvoorbeeld onder historische bebouwing is gesitueerd, de bron niet meer naleverd of niet kan worden gelokaliseerd.

¹⁷ Deze locaties moeten veelal alleen nog administratief worden afgerond om ze van 'sanering in uitvoering' naar 'afgerond' te brengen.

¹⁸ Dit betreft voor het grootste deel locaties waarbij geen sprake is van onaanvaardbare risico's vanwege de verspreiding van de verontreiniging, maar vanwege humane of ecologische risico's. Voor dergelijke locaties is aanpak van het grondwater niet aan de orde.

Uit tabel 7 is op te maken dat voor vrijwel alle locaties die in uitvoering zijn ook de pluimaanpak in uitvoering is. Voor het grootste deel bestaat dat uit monitoring van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit. Slechts bij een beperkt aantal van 36 locaties moet nog met de pluimaanpak worden begonnen.

De bevoegde overheden hebben voor de locaties waarbij de sanering in uitvoering is, opgegeven wat de planning is voor afronding van de sanering. In tabel 8 is die planning opgenomen.

Tabel 8: Planning einde sanering voor spoedlocaties in uitvoering

Planning einde sanering	Aantal spoedlocaties
2023	58
2024	86
2025	87
2026	47
2027	36
2028	29
2029	10
2030	64
Na 2030	125
Eeuwigdurend	48
N.V.T ²⁰	16
Totaal	606

Op basis van de opgegeven planning voor de start en afronding van de saneringen kan een prognose worden gemaakt van de voortgang over de komende jaren. Dat is gedaan in tabel 9. In tabel 9 is voor de start van de locaties die nog niet in uitvoering zijn een aanname gedaan. Voor locaties die nog niet zijn gestart is door de overheden als startdatum voor 111 locaties aangegeven dat dit uiterlijk in 2026 is, voor 3 locaties dat sanering niet noodzakelijk is en voor de overige is een startdatum na 2026 aangegeven (23 uiterlijk in 2030, 14 na 2030). In de prognose is ervan uitgegaan dat elk jaar bij evenveel locaties de sanering zal starten (111 locaties = 37 per jaar over 3 jaar voor de periode tot en met 2026 en 23 locaties = 6 per jaar over 4 jaar voor de periode 2027 tot en met 2030) en dat er geen nieuwe locaties worden toegevoegd¹⁹. Voor de afronding van de sanering is in de prognose uitgegaan van de gegevens²⁰ uit tabel 4 en 8.

¹⁹ In werkelijkheid is de afgelopen jaren gebleken dat jaarlijks een beperkt aantal spoedlocaties worden ontdekt. Tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen nog locaties worden beschikt als ernstig en spoedeisend vanwege onaanvaardbare risico's.

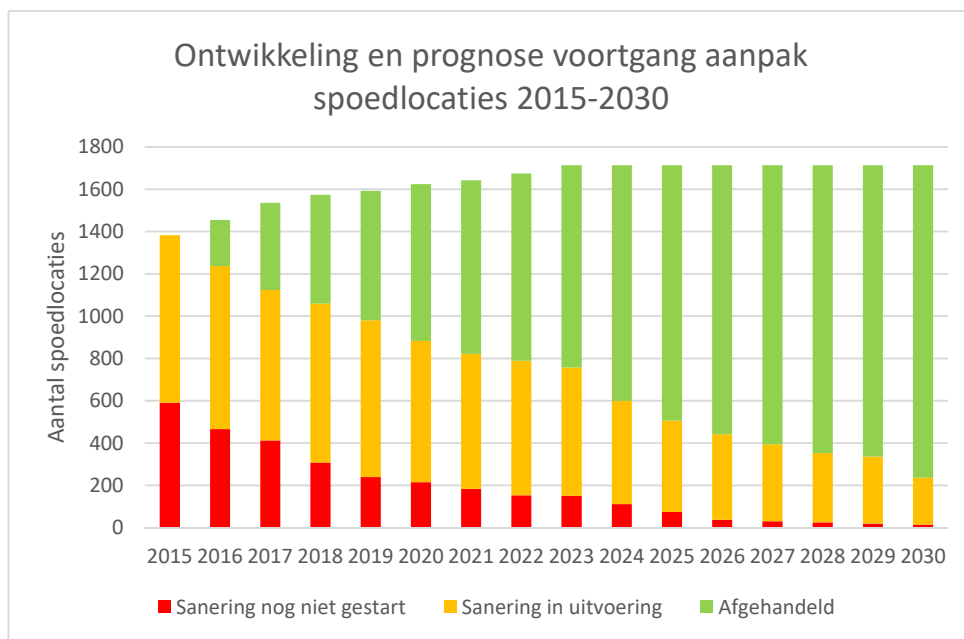
²⁰ Voor de locaties die in tabel 4 en 8 als einddatum sanering "n.v.t." hebben ingevuld, is uitgegaan van afronding in 2023

Tabel 9: Prognose voortgang aanpak speedlocaties 2023-2030

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2023	151	606	957	1714
2024	111	488	1115	1714
2025	74	432	1208	1714
2026	37	405	1272	1714
2027	31	363	1320	1714
2028	25	327	1362	1714
2029	19	317	1378	1714
2030	14	222	1478	1714

Door tabel 2 (werkelijk verloop voortgang) en tabel 9 (prognose voortgang) te combineren is figuur 2 samengesteld die inzicht geeft in de voorspelling van het verdere verloop van de aanpak van speedlocaties. Daaruit blijkt dat de huidige prognose is dat in 2027 77% van de locaties is afgehandeld, hetgeen goed overeenkomt met het streefdoel van 80% dat in de bestuurlijke afspraken²¹ is opgenomen.

Figuur 2: Ontwikkeling en prognose voortgang aanpak speedlocaties 2015-2030

2.1.3 Speedlocaties die zijn afgehandeld

Speedlocaties worden als afgehandeld geregistreerd als de beschikking op het evaluatieverslag van de sanering is genomen en de locatie administratief is afgehandeld. Nazorg op dergelijke locaties (zie paragraaf 2.2) is nog wel mogelijk. Ook kan de speedlocatie zijn ondergebracht in de aanpak van gebiedsgericht grondwaterbeheer. In een aantal gevallen heeft geen sanering plaats gevonden en is de locatie afgehandeld na herbeschikking van de spoedeisendheid.

²¹ De 40 locaties die in 2023 nieuw zijn opgenomen waren logischerwijze niet bekend bij het maken van de bestuurlijke afspraken in 2022. Van de in 2022 bekende locaties is de prognose dat 79% zal zijn afgehandeld in 2027.

In het afgelopen jaar zijn van de 1714 locaties 72 locaties afgehandeld, waarmee het totaal komt op 957 afgehandelde locaties. Daarvan zijn 53 locaties afgehandeld na een daadwerkelijke sanering. 19 locaties zijn afgehandeld omdat uit nader onderzoek is gebleken dat er geen sprake was van onaanvaardbare risico's. Hier zitten locaties bij waarbij in stap 3 van de risicobeoordeling is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare ecologische risico's zijn en locaties waarbij op basis van verder onderzoek is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare risico's voor verspreiding zijn.

In de jaarrapportage van 2022 was opgenomen dat de prognose was dat in 2023 in totaal 1056 locaties zouden zijn afgehandeld. Dat aantal is in werkelijkheid 957 locaties, waarvan 1 locatie die in 2023 nieuw is opgevoerd. Daarmee komt de prognose uit 2022 met betrekking tot locaties die zouden zijn afgehandeld in 2023 (1056 locaties) niet goed overeen met het werkelijk aantal afgehandelde locaties in 2023 (956 locaties, gecorrigeerd naar locaties die al in 2022 bekend waren). Dat is een aanzienlijk verschil. Uit de monitoringsdata is niet op te maken waarom zoveel locaties minder zijn afgehandeld dan verwacht. Vermoedelijk gaat het om een combinatie van factoren²². De doelstellingen van de bestuurlijke afspraken komen hiermee nog niet in de knel, maar het is wel zaak om hier de vinger aan de pols te houden. Aanbevolen wordt om te inventariseren welke oorzaken aan het verschil tussen prognose en realisatie ten grondslag liggen in de jaarlijkse gesprekken met de bevoegde overheden en indien nodig te investeren in het afhandelen van locaties.

2.2 Nazorg/IBC

Nazorg zijn inspanningen die blijvend verricht moeten worden om het resultaat van een sanering in stand te houden. Het gaat dus om inspanningen ná het bereiken van de saneringsdoelstelling. Hieronder wordt in dit verband ook begrepen de locaties die zijn aangepakt via een IBC-variant, waarbij de verontreinigingen niet zijn gesaneerd, maar zijn geïsoleerd van de omgeving en (eeuwigdurende) inspanningen nodig zijn om de isolatie van de verontreinigingen te beheren of voorzieningen periodiek te vervangen.

Bij de monitoring is aan de bevoegde overheden gevraagd om het aantal locaties aan te geven waar sprake is van actieve nazorg/IBC (monitoring of maatregelen) en welke kosten daarmee zijn gemoeid. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor de nazorg van locaties wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

Uit de monitoring blijkt dat de gezamenlijke overheden 299 locaties (betreft zowel spoedlocaties als andere gesaneerde locaties²³) in beheer hebben waarbij sprake is van actieve nazorg/IBC. De overheden hebben de laatste jaren inspanningen

²² Het zal vermoedelijk gaan om zaken als langer doorgaan met monitoring van de stabiele eindsituatie, personeelstekort bij afsluiten projecten en een te optimistische prognose van de afronding van de sanering en administratieve afhandeling

²³ Twee provincies hebben respectievelijk 1500 en 1800 nazorglocaties opgegeven (zijnde niet-spoedlocaties). Dit is een gevolg van het feit dat deze provincies in het kader van de warme overdracht een analyse maken van het bodeminformatiesysteem naar locaties met mogelijke nazorg. Met ondersteuning van een SPUK-subsidie wordt geïnventariseerd of en welke nazorg bij deze locaties aan de orde is en op welke wijze deze nazorg toekomstbestendig kan worden gemaakt of afgebouwd. Niet op alle locaties zal nazorg aan de orde zijn. Deze aantallen zijn niet meegenomen in het totaal. Betreffende provincies werken aan het beter inzichtelijk maken van de nazorgmaatregelen in het bodeminformatiesysteem. Naar verwachting is bij slechts bij een deel van die locaties (voornamelijk passieve) nazorg aan de orde.

geleverd om de nazorg daar waar mogelijk te reduceren. Daarbij is ook gebruik gemaakt van beschikbare expertise die in het kader van het Convenant Bodem en ondergrond is gebundeld en beschikbaar is gesteld. Voor een aantal overheden zijn er beperkte mogelijkheden om de nazorg verder te versoberen, andere overheden zien daartoe wel mogelijkheden. Hiervoor is soms eerst een extra investering nodig in de locatie middels een aanvullende sanering of moet er een nieuwe saneringsdoelstelling voor de locatie worden geformuleerd zodat het saneringsdoel niet meer de IBC-variant betreft maar een sanering met een stabiele eindsituatie.

In het kader van de afbouw van nazorg en opwaardering van locaties is een consortium van Bodembeheer Nederland, Rijkswaterstaat WVL-LOBO, Saxion Hogeschool, Peter Rood, AT Osborne en Deltares actief om bevoegde overheden en eigenaren van nazorglocaties middels een programma te ondersteunen om te komen tot daadwerkelijke afbouw van nazorg en opwaardering van locaties.

Aanbevolen wordt om de kosten die de bevoegde overheden maken voor nazorg en de mogelijkheden voor afbouw en opwaardering van locaties onderdeel uit te laten maken van een meerjarig programma. Het meerjarige programma loopt gelijk met de bestuurlijke afspraken bodem tot 2030. Nazorgkosten zullen ook na 2030 aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is een eerste beeld opgehaald van kosten die overheden na 2030 moeten maken in het kader van nazorg (zie paragraaf 2.5.4). Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van nazorg in de periode na 2030.

2.3 Gebiedsgericht grondwaterbeheer

Bij de gebiedsgerichte aanpak van verontreinigingen in het diepere grondwater zijn de individuele gevallen van verontreiniging niet langer het vertrekpunt. Vertrekpunt is het grondwater in het betreffende gebied. De gebiedsgerichte aanpak richt zich op het beheer van het gehele grondwatersysteem binnen het gebied, met alle bekende en (nog) onbekende verontreinigingen.

Dat speelt met name als er sprake is van grootschalige, vermengde en complexe grondwaterverontreiniging. Vaak betreft dit oudere binnensteden en industriegebieden. Het kan daarbij om een zeer groot volume grondwater gaan. De verontreiniging heeft zich vaak over een aanzienlijk gebied verspreid, en is veelal veroorzaakt door een groot aantal bronnen. In dergelijke grootschalige en complexe situaties is saneren per individueel geval door diverse oorzaken juridisch, technisch en/of financieel niet haalbaar, en vaak milieuhygiënisch niet doelmatig. In dergelijke gevallen kan gebiedsgericht grondwaterbeheer de sleutel zijn om de sanering van bronlocaties aan te pakken en de grondwaterverontreiniging middels een gezamenlijke aanpak te beheersen.

Uit de monitoring blijkt dat er in totaal 25 gebieden in Nederland zijn waar sprake is van een gebiedsgericht grondwaterbeheer en 1 stad met een gebiedsgerichte aanpak. In deze 25 gebieden wordt de grondwaterverontreiniging veroorzaakt door in totaal 200 spoedlocaties en 186 niet-spoedlocaties beheerd. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

Aanbevolen wordt om de kosten die de bevoegde overheden maken voor gebiedsgericht grondwaterbeheer onderdeel uit te laten maken van een meerjarig programma. Het meerjarige programma loopt gelijk met de bestuurlijke afspraken bodem tot 2030. Kosten voor gebiedsgericht grondwaterbeheer zullen ook na 2030

aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is een eerste beeld opgehaald van kosten die overheden na 2030 moeten maken in het kader van gebiedsgericht grondwaterbeheer (zie paragraaf 2.5.4). Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van gebiedsgericht grondwaterbeheer in de periode na 2030.

2.4 C-lijst waterbodems

De C-lijst waterbodems is een specifieke categorie waterbodemplacaties die op grond van overgangsrechtelijke bepalingen uit de Wbb nog ingevolge de Waterwet worden aangepakt. In 2015 resteerde nog 26 locaties waarvan onderzocht moest worden of deze aangepakt moesten worden in verband met de impact op de waterkwaliteit.

Het onderzoek naar die locaties is in 2017 opgeleverd. Uit dit onderzoek blijkt dat er 11 locaties definitief moeten worden aangepakt.

Inmiddels is de uitvoering van 3 locaties gestart en zijn de saneringen daarvan afgerond²⁴. Er resteren nog 8 locaties bij 1 bevoegde overheid. De uitvoering van een cluster van 4 locaties is in volle voorbereiding en naar verwachting start de eerste deelsanering in 2024. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor deze locaties wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

Aanbevolen wordt om de kosten die de betreffende bevoegde overheid maakt voor locaties van de c-lijst waterbodems, onderdeel uit te laten maken van een meerjarig programma. Het meerjarige programma loopt gelijk met de bestuurlijke afspraken bodem tot 2030. Naar verwachting zullen de c-lijst locaties uiterlijk in 2030 zijn gesaneerd.

2.5 Inventarisatie van kosten voor de aanpak

2.5.1 Inventarisatie van ongedekte kosten voor de periode 2024-2030

Bij de uitvraag van 2021 is aan de 41 bevoegde overheden Wbb gevraagd om de kosten voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems nader in beeld te brengen. Die nadere inventarisatie is in 2021 uitgevoerd om de kosten beter vergelijkbaar te maken tussen de verschillende overheden en te kunnen gebruiken in het kader van de bestuurlijke afspraken voor de periode 2022-2030. De gegevens uit deze kosten uitvraag 2021 zijn gebruikt ten behoeve van de Tijdelijke regeling SPUK-bodem 2022 en 2023 (SPUK-2022 en 2023) en voor de bestuurlijke afspraken Bodem en ondergrond 2023-2030.

Met de SPUK-2022 en 2023 is een ander financieringsinstrument ingezet voor de financiering van de overheidsaanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems dan voorheen. Gedurende de periode 2009-2021 is via de convenanten en een tussenjaar gebruik gemaakt van het instrument Decentralisatie Uitkering (DU). De besteding van middelen die zijn verstrekt via de DU wordt door de bevoegde overheden in eigen huis verantwoord. De verantwoording van de besteding van de middelen die zijn verstrekt via de SPUK 2022 en SPUK 2023 vindt plaats aan het ministerie van I&W²⁵.

²⁴ De waterschappen monitoren separaat van dit monitoringsverslag het volume aan baggerwerk dat zij gezamenlijk uitvoeren via de Waterspiegel. De saneringen die onder de c-lijst waterbodems vallen zijn niet in de waterspiegel opgenomen. Informatie uit de waterspiegel is niet in dit rapport opgenomen

²⁵ De bestedingsperiode van deze middelen is 3 jaar, vanaf 2025 kan informatie daarover worden meegenomen in de jaarlijkse monitoring.

Aan de overheden is in 2023 gevraagd om de beschikbare gegevens op het gebied van kosten voor de periode 2024-2030 te actualiseren. De uitvraag is gericht op de kosten²⁶ die de bevoegde overheden nog moeten maken, niet de reeds gemaakte kosten door de overheden of de kosten van derden. In 2023 is daarbij specifiek gevraagd welke kosten nog niet zijn gedekt door eerdere DU of SPUK-uitkeringen. Hierdoor ontstaat een beeld in hoeverre de nog te maken en ongedekte kosten voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems in verhouding staan tot de middelen die jaarlijks beschikbaar zijn op grond van de bestuurlijke afspraken. Voor de goede orde wordt vermeld dat de kosten voor saneren primair een zaak van de veroorzaker en eigenaar van de locatie zijn. Indien de eigenaar of de veroorzaker niet kan worden aangesproken of onvoldoende financiële draagkracht heeft en er een algemeen belang is voor het beschermen van de mens of het milieu, is het gerechtvaardigd om overheidsmiddelen in te zetten om de verontreiniging aan te pakken.

De inventarisatie van de kosten voor overheden die nog moeten worden gemaakt tot en met 2030 en niet zijn gedekt door eerdere toekenning van middelen, kan in het kader van de monitoring worden afgezet tegen de budgetten die daarvoor tot en met 2030 in het kader van de bestuurlijke afspraken bodem zijn gereserveerd. Dat geeft een goede indruk van de financiële haalbaarheid van de opgave. In het kader van de bestuurlijke afspraken is in beginsel elk jaar 17,5 miljoen euro gereserveerd voor de aanpak van spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems (over een periode 7 jaar tot en met 2030 dus 122,5 miljoen euro)²⁷.

In voorgaande jaren is aan de overheden op een andere wijze uitvraag gedaan naar de kosten, namelijk naar nog te maken kosten tot 2030. Dit jaar is gevraagd om aan te geven welke nog te maken kosten van de overheid nog niet gedekt zijn, zodat beter inzichtelijk is welke financiële inspanning geleverd moet worden om de afgesproken voortgang te realiseren.

In tabel 10 zijn de resultaten van de kosteninventarisatie 2023 weergegeven.

²⁶ Het gaat om kosten voor bodemonderzoek en monitoring, tijdelijke beveiligingsmaatregelen, saneringswerkzaamheden (inclusief reinigings- stortkosten voor af te voeren grond, damwanden etc.), herinrichting ten behoeve van maatschappelijk draagvlak saneringen (bijvoorbeeld herstellen voor-/ achtertuinen, parken, infrastructuur etc.), IBC-maatregelen wanneer deze onder de saneringsfase vallen, ambtelijke kosten als communicatie (richting belanghebbenden bijvoorbeeld eigenaren, bewoners etc.), projectleiding, aanbesteding (maar exclusief bevoegd gezag taken).

²⁷ Daarnaast zijn in het kader van de bestuurlijke afspraken middelen gereserveerd ter grootte van 33 miljoen/jaar voor buitenproportionele opgaven (o.a. lood, PFAS, opkomende stoffen) en zijn op de rijksbegroting middelen beschikbaar voor oude afspraken ter grootte van gemiddeld 21 miljoen euro/jaar). Enkele spoedlocaties met grote omvang worden uit deze andere middelen gefinancierd.

Tabel 10: Kosten die niet zijn gedekt voor de overheid in de periode 2024-2030²⁸

Onderwerp	Aantal	Aantal met ongedekte kosten overheid	Ongedekte kosten periode 2024-2030 [in miljoen euro]
Spoedlocaties niet gestart	151	35	19,3
Spoedlocaties in uitvoering zonder bronaanpak of bronaanpak afgerond	363	67	10,8
Spoedlocaties in uitvoering bronaanpak gestart/lopend	243	33	10,1
Spoedlocaties afgerond	957	26	8,7
Totaal spoedlocaties	1714	161	48,9
Nazorg ²⁹			25,9
GGB			5,9
Waterbodems ³⁰			14,5
Totaal ongedekt 2024-2030			95,2

Uit de kosteninventarisatie kan worden afgeleid dat het totale beschikbare budget (122.5 miljoen via bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond) groter is dan de op dit moment voorziene ongedekte kosten voor de aanpak van de spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems tot en met 2030. Daarmee lijkt de opgave ook in financiële zin goed haalbaar. Kanttekeningen is hierbij dat er hogere kosten kunnen zijn als gevolg van prijsstijgingen van energie, arbeid en materialen. Daarnaast kan het in sommige gevallen noodzakelijk zijn om onvoorziene aanvullende saneringsmaatregelen te nemen om de verspreiding van verontreiniging te stoppen en tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet (de periode tussen peildatum van de monitoring 2023 en 1 januari 2024) kunnen aanvullende locaties worden beschikt als ernstig en spoedeisend vanwege onaanvaardbare risico's (spoedlocaties). Dit kan een groter financieel beslag tot gevolg hebben. Daar is in deze vergelijking geen rekening mee gehouden. Tevens is in veel gevallen nog sprake van een restverontreiniging op gesaneerde locaties (functioneel saneren) waardoor in de toekomst beheer daarvan (bijvoorbeeld in stand houden leeflaag) noodzakelijk zal blijven.

Uit de kosteninventarisatie blijkt dat de resterende in kosten nog niet gedekte opgave op het gebied van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems niet gelijk is verdeeld over de verschillende bevoegde gezagen. Zo zijn er bevoegde overheden die voldoende financiële middelen beschikbaar hebben voor hun aanpak, maar ook overheden die nog een aanzienlijke opgave in financiële zin hebben die niet is gedekt. Dat volgt uit tabel 11 waarin de opgegeven nog niet gedekte overheidskosten voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems in

²⁸ Enkele overheden hadden de toekenning van de subsidie via SPUK 2023 nog niet verwerkt in hun opgave van nog niet gedekte kosten, daarvoor is gecorrigeerd. Daarnaast is gecorrigeerd voor enkele spoedlocaties met een opgave van ongedekte kosten die betrekking heeft op nazorg (dubbele opgave van kosten) of op kosten die niet ten laste van de bevoegde overheid komen en een locatie waarvoor reeds middelen in het kader van oude afspraken zijn toegezegd. In totaal is daardoor de omvang van de ongedekte kosten ten opzichte van de opgave door de bevoegde overheden verminderd met 30,3 miljoen euro.

²⁹ De nog niet gedekte kosten voor nazorg bij 5 van de 41 overheden bedragen gezamenlijk 23,2 miljoen euro in de periode tot 2030. De nog niet gedekte kosten voor nazorg voor de 36 andere bevoegde overheden gezamenlijk zijn 2,7 miljoen euro in de periode tot 2030.

³⁰ Voor de waterbodems is een inventarisatie naar de benodigde Rijksbijdrage in de kosten in 2017 gedaan ter grootte van 34 miljoen euro. Het bedrag van nog te maken kosten is op die raming gebaseerd, verminderd met reeds toegekende Rijksbijdragen. Aangekondigd is dat de raming op basis van actuele gegevens in 2024 wordt geactualiseerd.

klassen is onderverdeeld en is aangegeven hoeveel overheden in welke kostenklasse zitten.

Tabel 11: Kostenklassen nog niet gedekte kosten bevoegde overheden

Nog niet gedekte kosten bevoegde overheid in miljoenen euro	Aantal bevoegde overheden
0	6
tot 1	15
1 tot 2	7
2 tot 5	7
5 tot 10	5
>10	1

Uit de cijfers blijkt voorts dat de omvang van de nog niet gedekte kosten voor de overheden voor spoedlocaties (161 locaties met in totaal 48,9 miljoen euro nog niet gedekte kosten) in hoge mate bepaald wordt door een beperkt aantal locaties waarvan de nog niet gedekte overheidskosten zijn begroot op meer dan 1 miljoen euro. Voor 15 locaties met nog niet gedekte kosten voor de overheid gaat dat om een totaal 25,9 miljoen euro. Daaruit kan worden afgeleid dat de kosten in de tijd sterk afhankelijk zijn van de planning van deze 15 locaties.

2.5.2 Meerjarige regeling SPUK-Bodem 2024-2030

In de bestuurlijke afspraken is bij de opgave voor spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems (geformuleerd als de resterende bekende opgave) de volgende afspraak opgenomen, zie tekstkader.

IenW is voornemens om zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk voor 1 januari 2024, met elk (Wet bodembescherming) bevoegd gezag afspraken te maken over de aanpak van de resterende bekende opgave, de prioritering en planning voor afronding ervan, de kosten en de benodigde financiering¹.

¹ Bij het maken van afspraken over de resterende opgave wordt rekening gehouden met ontvangen middelen, bijvoorbeeld uit de SPUK in 2022

In 2023 is in het kader van deze afspraak door het ministerie van IenW een bezoek gebracht aan alle 41 bevoegde overheden. Bij die bezoeken is door de bevoegde overheden een uitgebreide toelichting gegeven op de aanpak van de resterende opgave en zijn wensen geïnventariseerd voor een meerjarige SPUK-regeling voor de financiering van de resterende opgave waarvoor overheidskosten zijn voorzien tot 2030 die nog niet zijn gedekt. De wensen voor deze meerjarige SPUK-regeling zijn in 2023 verzameld en vervat in een notitie die is aangeboden aan het DO-bodem. De bevoegde gezagen geven in hoofdlijn aan behoefte te hebben aan een regeling die subsidie toekent aan een meerjarig programma dat de overheden opstellen voor de aanpak van de resterende opgave. Binnen dat programma is dan behoefte aan flexibele besteding van middelen aan de verschillende onderdelen van dat programma en in de tijd. Met een programma financiering wordt ook zekerheid verkregen over de toekenning van voldoende middelen, waardoor ook aanbestedingen van saneringen in gang kunnen worden gezet. Daarnaast is er behoefte om in de periode tot 2030 het programma periodiek aan te vullen met aanvullende opgaven, bijvoorbeeld saneringen die naar voren komen vanwege het onderzoek naar aandachtlocaties voor PFAS. Het ministerie van I&W werkt met de

werkgroep SPUK-bodem³¹ aan de regeling SPUK-Bodem 2024-2030 waarin rekening wordt gehouden met de wensen van de bevoegde overheden. Publicatie van die regeling is voorzien in het eerste kwartaal van 2024, met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor de zomer van 2024. Aan de bevoegde overheden wordt aanbevolen om de voorbereidingen te treffen voor het opstellen van een meerjarig programma en op basis daarvan een subsidieaanvraag in te dienen.

2.5.3 Toegekende middelen SPUK-Bodem 2023

Dat de verdeling van de beschikbare middelen over de verschillende bevoegde overheden lastig is te matchen met de benodigde middelen bij de bevoegde overheden in een bepaald jaar, is dit jaar net als in 2022 ook gebleken bij de inschrijving voor SPUK-middelen voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems in 2023. De 41 overheden konden daarvoor een aanvraag indienen die was gemaximeerd op een bedrag dat was afgeleid van de kostenopgave 2021. De basis voor dat gemaximeerde bedrag was het totaal beschikbare bedrag van 17,5 miljoen euro en het aandeel dat de betreffende overheid had begroot van de totale kosten voor de overheid tot 2030³². Een overheid met een 10% van de totale opgave zoals bekend in 2021 kon maximaal 10% van het beschikbare bedrag van 17,5 miljoen euro aanvragen³³.

Bij de inschrijving voor de SPUK-middelen bleek dat een aantal overheden geen gebruik maakte van de mogelijkheid om middelen aan te vragen en dat enkele overheden meer hebben aangevraagd dan het gemaximeerde bedrag. In totaal is in 2023 aan 29 van de 41 bevoegde overheden middelen³⁴ toegekend vanuit de SPUK-2023. In tabel 12 is een overzicht van de toegekende middelen aan bevoegde overheden voor 2021, 2022 en 2023 opgenomen. Door meer middelen toe te kennen dan het bedrag van 17,5 miljoen euro dat jaarlijks beschikbaar is voor de aanpak van de spoedopgave, worden de bevoegde gezagen in staat gesteld de spoedopgave versneld aan te pakken.

³¹ De werkgroep SPUK-Bodem is een werkgroep in opdracht van het DO-Bodem ressorteert onder het AO-Bodem. In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van de bestuurlijke partijen die adviseren over de formulering van de regeling SPUK-Bodem. Het ministerie van I&W is uiteindelijk verantwoordelijk voor de publicatie en uitvoering van de regeling SPUK-Bodem 2024-2030

³² De bedragen per bevoegd gezag daarvoor zijn opgenomen als bijlage 1 bij de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022 en 2023.

³³ Binnen die verdeling van het beschikbare budget is voorrang gegeven aan jaarlijks terugkerende kosten voor gebiedsgericht grondwaterbeheer en nazorg

³⁴ De middelen kunnen over een periode van 3 jaar worden besteed aan de betreffende opgaven.

Tabel 12: Toegekende middelen aan bevoegde overheden in miljoenen euro in 2021, 2022 en 2023

Onderwerp	2021	2022	2023	Toelichting
DUB-spoed ³⁵	17,5	-	-	-
SPUK-spoed ronde 1	-	12,0	17,6	-
SPUK-spoed ronde 2	-	19,0	12,8	-
SPUK-spoed incidenteel	8,9	8,5	7,8	Betreft spoedlocaties
SPUK-oude afspraak ³⁶	3,4	7,2	4,5	Betreft spoed/nazorglocaties
SPUK-buitenproportioneel ³⁷	40,0	22,2	17,7	Betreft aanpak van o.a. lood en PFAS, hierbij zitten ook enkele spoedlocaties
SPUK-anders ³⁸	-	18,3	5,8	Betreft herstel schade als gevolg van dumping drugsafval en programmatische aanpak asbest
Totaal	69,8	87,3	66,1	

2.5.4 Inventarisatie jaarlijkse kosten na 2030

In 2023 is voor het eerst een inventarisatie gedaan naar de jaarlijkse kosten die overheden verwachten te moeten maken na 2030. Het gaat dan om kosten voor langlopende/eeuwigduurende saneringen, nazorg en gebiedsgericht beheer van het grondwater. De aanpak daarvan vraagt ook na 2030 investeringen. In tabel 13 is het resultaat van deze inventarisatie opgenomen. De kosten die zijn geïnventariseerd voor de periode na 2030 zijn onzeker in de zin dat de kosten verder weg in de tijd zijn begroot en dat de kosten afhankelijk zijn van factoren die in de periode voorafgaand aan 2030 kunnen wijzigen, waaronder bijvoorbeeld resultaten van monitoring of prijsontwikkelingen. Deze eerste inventarisatie geeft wel een beeld dat ook na 2030 middelen nodig zijn voor het beheren van reeds gesaneerde bodem en grondwaterverontreinigingen. In deze inventarisatie is nog geen rekening gehouden met saneringen die zich de komende periode aandienen en die na 2030 in uitvoering komen. Aanbevolen wordt om het beeld de komende jaren scherper te maken door de inventarisatie jaarlijks te herhalen en interbestuurlijke afspraken voor te bereiden voor de periode na 2030.

Tabel 13: Jaarlijkse kosten na 2030 in miljoenen euro.

Onderwerp	Jaarlijks terugkerende kosten na 2030 [in miljoen euro]
Spoedlocaties	3.4
Nazorg	2.3
GGB	1.4
Totaal jaarlijks na 2030	7.0

³⁵ Spoed staat hier voor spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems

³⁶ Binnen de oude afspraken vallen bijvoorbeeld saneringslocaties waarover in het verleden afspraken zijn gemaakt tussen het Rijk en een decentrale overheid wat betreft de financiering van de aanpak.

³⁷ In 2023 is 17,7 miljoen euro toegekend aan projecten voor de aanpak van de buitenproportionele opgaven. Het betrof o.a. 2,0 miljoen voor de aanpak van diffuus verspreid lood, 13,4 miljoen euro voor de aanpak van PFAS en 2,2 miljoen euro voor onvoorziene kosten bij andere niet-genormeerde stoffen.

³⁸ Dit betreft incidentele toekenning van SPUK-middelen